

Zomer van Antwerpen start met fictief proces in justitiepaleis

Beschuldigde, sta op

Dat er in een rechtszaal drama wordt gebracht, daar hoef je film- en tv-makers niet meer van te overtuigen. Maar dat er effectief theater wordt gespeeld, dat kan alleen op de Zomer van Antwerpen. In het nieuwe justitiepaleis, onder de sinjoren genoegzaam bekend als 'het vlinderpaleis', maken het Antwerpse collectief SKaGeN en het Mechelse theater 't Arsenal het publiek tot bevoorrechte getuige in *Hoffmann*, een fictief proces.

DOOR LIV LAVEYNE

ANTWERPEN ● 'Ik vind het bijzonder straf dat deze voorstelling op de Zomer van Antwerpen staat. Dit stuk is niet alleen gedurfd door zijn unieke locatie, maar ook door zijn inhoud', zegt Michael De Cock, artistiek leider van 't Arsenal, die samen met Mathijs Scheepers, acteur bij SKaGeN, de tekst schreef.

"We willen niet alleen een rechtszaak naspelen, maar vooral het juridische apparaat en de mensen erachter tonen", gaat De Cock verder. Advocaten, rechter, beschuldigde, misdaadjournalist en getuigen, de acteurs van SKaGeN en 't Arsenal spelen alle partijen, zowel in als buiten de rechtszaal. De Cock en Scheepers gingen daarvoor te rade bij advocaten, spenderden heel wat tijd in justitiezalen en vermengden feiten van bestaande processen tot de fictieve rechtszaak *Hoffmann*. Meneer Hoffmann, een gerespecteerd leraar met gezin, wordt gearresteerd. Geheimen komen aan het licht. Maar wie liegt en wat is de waarheid?

Het publiek volgt het hele traject: van Hoffmanns arrestatie buiten het gerechtgebouw, tot het proces en het uiteindelijke verdict. Dat gebeurt allemaal zo waarheidsgetrouw mogelijk. "We hebben met advocaten gesproken om de juridische details correct te hebben, zoals de bepaling van de strafmaat en het juridische taalgebruik", aldus De Cock. "Uiteraard zijn er enkele theatrale aanpassingen: wat we hier in twee uur brengen, duurt in de realiteit doorgaans twee maanden. Dat de beschuldigde in het stuk wordt binnengeleid langs de grote inkomhal, *la salle des pas perdus*, is ook een dramatische ingreep, want

■ Michael De Cock (r.), artistiek leider van 't Arsenal, schreef samen met Mathijs Scheepers (l.), acteur bij theatergroep SKaGeN, het fictieve proces *Hoffmann*. 'We willen dat het publiek het nieuwe justitiepaleis op een atypische manier leert kennen, zodat ze hier niet alleen komen als ze een proces aan hun been hebben.'

meestal wordt die via de benedengang naar de rechtszaal gebracht."

Geen Matlock

"We hebben een aantal zaken gevolgd en dan merk je dat de realiteit heel dramatisch is", vertelt Scheepers. "Er wordt beslist over iemands schuld of onschuld. Maar tegelijk zie je ook hoe triviaal het er vaak aan toegaat. Als een advocaat bijvoorbeeld nog in een andere zaal aan het pleiten is, wordt zijn volgende zaak uitgesteld en moet die beschuldigde weer weggeleid worden."

"We worden op tv om de oren geslagen met Amerikaanse rechtszaakdrama's, maar de werkelijkheid is op een andere manier indrukwekkend", gaat Scheepers verder. "Zo was er een rechtszaak waarin een man in beschuldiging was gesteld omdat hij zijn moeder had geslagen. Dan worden op de eerste zitting de feiten gepresenteerd en wordt een datum vastgeprikt voor de uitspraak. Dan zie je die man wat later buiten op de trappen van het justitiepaleis staan: een nietig figuurtje met vlak voor hem dat immense zicht op Antwerpen. Je zag hem denken: 'Over enkele weken wordt beslist over mijn leven en intussen draait de wereld maar door'. Een surreëel en schrijnend beeld."

"Wat mij vooral verwonderde, is hoe moraliserend het er in de rechtszaal aan toegaat", zegt De Cock. "Beschuldigten worden er echt op de vingers getikt."

"Die man die zijn moeder had geslagen moest voor een vrouwelijke rechter verschijnen", herinnert Scheepers zich. "Bij het begin van het proces stelde ze kortdaat: 'Mijnheer, u hebt uw moeder geslagen. Er zijn een aantal wetgevingen, maar daarnaast bestaan ook natuurwetten en één daarvan is dat je je moeder niet slaat.' Ik dacht meteen: die man zal geen gram gelijk halen, maar die rechter had de grootsheid om haar standpunt te laten bijsturen door de feiten die de advocaat aandroeg, waaruit bleek dat de zoon moe getergd was door zijn moeder."

Persoonlijkheid onder een toga

"Het gerecht lijkt een onpersoonlijk apparaat dat emotionele aangelegenheden fijnmaakt tot een technische kwestie van schuld en onschuld, maar de praktijk toont zich veel complexer", meent De Cock. "Het is opvallend hoe vaak je verandert van mening als je een proces bijwoont. We staan heel vaak - niet het minst de media - snel klaar met een oordeel, maar Vrouwe Justitia draagt een weegschaal van waarheden. Ik hoop dat we met dit stuk de vooroordelen tegenover justitie wat kunnen wegnemen. Ik heb respect gekregen voor de wijze waarop veel advocaten en rechters op een ernstige manier met hun vak bezig zijn."

"Het is tegenwoordig bon ton om op justitie te kakken", meent Scheepers. "Ik

had enkele keren een rechter aan het werk gezien die naar mijn gevoel juist en met mededogen uitspraken deed. Toen ik haar achteraf zei: 'Mevrouw Bijttebier, ik vind het echt schoon hoe u dat doet', merkte je dat niemand haar dat ooit had gezegd. Dankbaarheid jegens justitie is blijkbaar uit den boze."

MICHAEL DE COCK:
Het is opvallend hoe vaak je van mening verandert als je een proces bijwoont

"Vaak wordt onderschat hoe aangrijpend sommige zaken zijn voor advocaten en rechters. Ze zien elke dag de mens op zijn zwakste punt. Geloof het of niet maar een advocaat is ook maar een mens van vlees en bloed", lacht Scheepers, wiens vriendin advocate is.

De Cock lichte vaak ook op de voeten van rechters en advocaten: "Hun toga's komen tot aan de kuit. Ik betraptte mezelf erop hoe mijn blik steeds afgleed naar

dat kleine stukje burgerlijke kledij waaruit ik hun persoonlijkheid probeerde af te leiden."

Staatje megalomanie

Opdat *Hoffmann* in het nieuwe Antwerpse justitiepaleis zou kunnen spelen, bewoog Scheepers hemel en aarde. "We hebben er een jaar over gedaan om toestemming te krijgen, het is symbolisch om dit theaterstuk daar op te voeren. Mensen kunnen te allen tijde terecht in het justitiepaleis, maar van dat recht maken slechts weinigen gebruik."

"Met dit stuk willen we het publiek dit gebouw op een atypische manier leren kennen, zodat mensen hier niet alleen komen als ze een proces aan hun been hebben", vervolgt Scheepers. "Hoe meer ik hier kom, hoe mooier ik het gebouw vind. De kritiek dat het justitiepaleis een staatje megalomanie is, vind ik onterecht."

"Eerst werd ik een beetje misselijk toen ik over de bouwplannen van een nieuw justitiepaleis hoorde: met veel glas - 'symbool voor de transparantie van justitie' - en het idee van een overdekt marktplein dat over Antwerpen zou uitkijken. Maar het is in zijn opzet geslaagd: je ziet hier zowel gepensioneerden met gids door het gebouw struinen als de mannen in toga's."

Hoffmann, van 6 tot 31 juli in het nieuwe justitiepaleis, Antwerpen. www.zva.be.